

PŘEDMLUVA REDAKCE

Znovuzřízení státu Československého bylo jistě událostí mohutného dosahu a není divu, že vyvolalo touhu po jeho všestranném seznání, a to tím spíše, že východní větev československého národa byla až do té doby od historických zemí oddělena ostrou hranicí politickou, která vadila intenzivnějším vzájemným stykům. Je zajisté i dnes nejvlastnějším zájmem státním, aby tu byla pomůcka, zobrazující objektivně skutečný stav znovuzrozeného útvaru nejen s hlediska vlastní geografie, ale vystihující také jeho kulturní vyspělost a národohospodářskou potenci. Máme za to, že i nestrannou cizinu bude zajímati jasný a neskreslený obraz republiky Československé ve formě všem tak srozumitelné, jakou je právě mapa.

Tím jest stanoven obsah a cíl Atlasu, který veřejnosti předkládáme. Atlas je vydán pod egidou České akademie věd a umění. Již to zaručuje jeho vědecký ráz a přísnou objektivitu. Technická reprodukce map byla svěřena Vojenskému zeměpisnému ústavu a také nakladatelství Orbis v Praze učinilo vše, aby se Atlas důstojně řadil k podobným dílům jiných států.

Nebyla to však snadná práce, kterou redakce musela vykonati. Zejména statistický materiál, jenž byl po ruce, neodpovídal nikterak ideálu, potřebnému ke zpracování statistických dat požadovaných moderními metodami.

Stejně byl tu nedostatek cizích vzorů, neboť teprve když Atlas byl již v hlavních rysech hotov, vyšlo několik atlasů cizích, jež by snad mohly poskytnouti některé nové podněty.

Dlužno také zdůrazniti, že ještě dnes není ve světové literatuře žádného díla, jež by soustavně pojednávalo o moderních metodách zpracování statisticko-zeměpisných map na podkladě kolektivního uvažování statistického materiálu.

Vědeckým zpracováním výsledků má býti vyhověno i resoluci, na které se usnesl prvý všeslovenský sjezd geografů a etnografů, konaný r. 1924 v Praze, jež zní:

»Sjezd slovanských geografů a etnografů uznává ve velice úzké vztahy mezi geografii a statistikou a uznává dále, že směr a postup vědeckého badání geografického jest úzce spjat s metodami statistickými, projevuje přání, aby nejen centrální statistické úřady, nýbrž i ostatní ústavy, pěstující praktickou statistiku, zvláště statistická oddělení různých resortů, měly na mysli také obecný zájem vědy, zejména pak geografie, i apeluje na vlády slovanských států, aby povolením potřebných prostředků vývoj ten umožnily.«

Již na sjezdu vysokoškolských profesorů republiky Československé roku 1922 bylo ostatně usneseno pracovati o vydání všeobecného zeměpisně-statistického atlasu republiky. O realizaci tohoto projektu přičinilo se ministerstvo zahraničí, jež povolilo roku 1923 potřebné peněžité prostředky na přípravné práce a vzalo také vydání Atlasu pod svou ochranu.

Popřevratový abnormální stav nedovoloval bohužel přikročiti ihned k definitivní úpravě programu. Předválečného materiálu nemohlo býti u většiny map následkem změněných poměrů vůbec použito a nového nebylo. Tím jest vysvětleno dlouhé mezidobí přípravné práce, trvající několik let. Teprve počátkem roku 1929 byly překonány veškeré obtíže do té míry, že mohlo býti přikročeno k definitivní redakci.

V Atlasu je zvláště uplatněn matematický ráz statistického zpracování látky, čímž jedině možno docíliti stejnoměrného metodického zpracování, jaké může zaručiti jen matematika jako metoda čistě objektivní.

Tím se prospěje vědě i státu, neboť správně vyhotovený statistický Atlas vytyčuje zároveň směrnice pro mnohá statistická šetření, jež v dosavadní formě nepostačují.

Homogenitou zpracování jednotlivých map se splní zároveň základní postulát statistiky, totiž postulát srovnatelnosti statistických dat a map mezi sebou.

K jednotlivým mapám Atlasu jest přidán krátký doprovod, jehož úkolem je doplniti slovy to, co mapa svým obrazem jen naznačuje.

Konečně má redakce za to, že se Atlas vzhledem k mezinárodní srozumitelnosti map stane vhodnou pomůckou všude tam, kde je snaha a vůle poučiti se objektivně o Československé republice.

Redakce dobře ví, jaké množství vědění a práce jest uloženo často v jediném listu, který mluví třeba za celý svazek, a proto vyslovuje upřímné díky všem, kdož s ní spolupracovali o tomto díle, a děkuje také těm, kteří pochopivše jeho vědecký i praktický význam umožnili jeho vydání.

AVANT-PROPOS DE LA RÉDACTION

Le rétablissement de notre Etat a suscité le désir de le mieux connaître à tous égards, d'autant plus que la branche orientale de notre peuple avait vécu, jusqu'à la dernière révolution, séparée des pays de la couronne de Bohême par une frontière politique bien marquée. Il est donc du plus grand intérêt pour l'Etat qu'il existe un ouvrage montrant non seulement de manière objective la situation réelle de cet organisme ressuscité, en particulier du point de vue géographique, mais encore indiquant le degré de civilisation qu'il a atteint et sa puissance économique. Nous croyons qu'il est même de l'intérêt de l'étranger d'avoir sous les yeux un tableau bien clair de notre République, présenté sous une forme accessible à l'intelligence de tous, comme permet justement de le faire une carte.

Par là se trouvent déterminés la teneur et le but de l'Atlas que nous offrons au public. Il est édité sous l'égide de l'Académie tchèque des sciences et des arts. C'est là un garant de son caractère scientifique et de sa stricte impartialité. La reproduction technique en a été confiée au Service géographique de l'Armée, et la maison d'édition Orbis a tout fait pour que cet Atlas puisse prendre dignement sa place parmi les œuvres similaires publiées dans les autres Etats.

La tâche qui s'imposait à la rédaction n'était pas sans difficultés. Notamment, les matériaux statistiques qu'elle avait à sa disposition étaient bien loin de l'idéal requis pour en sortir les données qu'exigent les méthodes modernes.

D'autre part, on manquait de modèles étrangers, car l'ouvrage était déjà terminé lors de la parution de certains atlas, qui auraient pu fournir quelques nouvelles directives.

Il convient aussi de souligner qu'aujourd'hui encore on ne trouve pas d'ouvrage dans la littérature mondiale, qui traite des méthodes modernes appliquées à l'élaboration des cartes statistico-géographiques, en se basant sur un examen collectif des matériaux statistiques.

L'élaboration scientifique devait être d'accord avec la résolution suivante prise par le Premier Congrès des géographes et ethnographes slaves, tenu à Prague en 1924:

«Le Congrès des géographes et ethnographes slaves, reconnaissant les rapports étroits qui existent entre la géographie et la statistique, exprime le vœu que non seulement les bureaux officiels de statistique, mais encore les autres institutions qui cultivent la statistique pratique, ne perdent pas de vue l'intérêt général de la science, surtout de la géographie; aussi fait-il appel aux gouvernements des Etats slaves pour que, en accordant les moyens nécessaires, ils rendent possible ce développement.»

D'ailleurs, au Congrès des professeurs de l'enseignement supérieur tchécoslovaque en 1922, il avait été décidé de travailler à la publication d'un atlas général statistico-géographique de la République. La réalisation de ce projet a été efficacement poussée par le Ministère des Affaires Etrangères, qui, en 1923, a accordé les moyens matériels nécessaires pour se livrer aux travaux préparatoires et a pris sous sa protection la publication de l'atlas.

Malheureusement, les conditions anormales d'après-guerre ne permirent pas de procéder sur le champ à l'établissement définitif du programme. Ceci explique les longs intervalles d'attente dans les travaux préparatoires, qui ont ainsi duré quelques années. Ce n'est qu'au début de 1929 que toutes les difficultés ont été surmontées au point que l'on a pu se mettre à la rédaction définitive.

Dans cet Atlas se marque particulièrement le caractère mathématique du dépouillement statistique des matériaux, qui, seul, a permis d'atteindre une élaboration méthodique, homogène, et objective.

La science et l'Etat en profiteront. En effet, un atlas statistique correctement fait pose également les jalons de nombreuses enquêtes statistiques.

L'homogénéité de l'élaboration permet en même temps de comparer entre elles les données statistiques et les cartes.

L'on a ajouté aux diverses cartes de l'Atlas une courte explication, dont le but est de compléter par un texte ce que les tableaux qu'elles présentent ne font qu'indiquer.

Etant donné qu'une carte peut être comprise dans tous les pays, la rédaction pense que cet Atlas servira de livre de références commode partout où se manifesterait la bonne volonté de s'instruire de manière objective sur la République Tchécoslovaque.

Elle sait fort bien la quantité de science et de travail nécessaire pour composer une seule feuille, peut-être aussi riche en informations que tout un volume; aussi exprime-t-elle sa sincère gratitude à tous ceux qui ont collaboré avec elle à cette œuvre et elle remercie ceux qui, comprenant l'importance scientifique et pratique de cet Atlas, en ont rendu possible la publication.

VRCHNÍ REDAKTOR

Dr. Ing., profesor geodesie na českém vysokém učení technickém v Praze
a president Masarykovy Akademie Práce

JAROSLAV PANTOFLÍČEK

docteur-ingénieur, professeur de géodésie à l'École des Hautes Études techniques tchèque de Prague et président de l'Académie Masaryk

REDAKČNÍ RADA

PhDr., ministerský rada Státního úřadu statistického,
docent statistiky na universitě Karlově

ANTONÍN BOHÁČ

docteur ès lettres, conseiller ministériel à l'Office national de Statistique,
agrégé, chargé du cours de statistique à l'Université Charles IV

Dr. Ing., bývalý ministr,
náměstek guvernéra Národní banky Československé, profesor zemědělské
spravovčdy a účetnictví na českém vysokém učení technickém v Praze,
ředitel Státního zemědělského ústavu účetnicko-spravovčdného
při ministerstvu zemědělství

VLADISLAV BRDLÍK

docteur-ingénieur, ancien ministre,
sous-gouverneur de la Banque Nationale de Tchécoslovaquie, professeur
d'économie rurale et de comptabilité à l'École des Hautes Études techni-
ques tchèque de Prague, directeur de l'Institut de comptabilité
et d'économie rurales près le Ministère de l'Agriculture

PhDr., profesor na universitě Karlově
a ředitel Státního ústavu geofyzikálního

VÁCLAV LÁSKA

docteur ès sciences, professeur à l'Université Charles IV
et directeur de l'Institut national de géophysique de Prague

PhDr., vicepresident Státního úřadu statistického
a docent statistiky na českém vysokém učení technickém v Praze

JOSEF MRÁZ

docteur ès lettres, vice-président de l'Office National de Statistique, chargé
de cours à l'École des Hautes Études techniques tchèque de Prague

PhDr., ředitel gymnasia

FRANTIŠEK MACHÁT

docteur ès sciences, proviseur de lycée

PhDr., profesor na českém vysokém učení technickém v Praze,
ředitel Státního ústavu geologického

CYRIL PURKYNĚ

docteur ès sciences, professeur à l'École des Hautes Études techniques
tchèque de Prague, directeur du Service national géologique

PhDr., profesor na universitě Karlově
a ředitel Geografického ústavu

VÁCLAV ŠVAMBERA

docteur ès sciences, professeur à l'Université Charles IV
et directeur de l'Institut de géographie

Ing., ředitel Technického musea v Praze

JAROSLAV VESELÝ

ingénieur, directeur du Musée technique de Prague